

Силабус
навчальної дисципліни
Вікова психологія
2023-2024 навчальний рік

Освітньо-професійна програма: Психологія
Спеціальність: 053 Психологія
Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
Рівень вищої освіти: перший

Викладач	Любов СПИВАК
Посилання на сайт	bdpu.org.ua http://bdpu.org/faculties/fppom/structure-fppom/kaf-psiologiya/
Контактний тел.	
Е-mail викладача:	liubovsk23@gmail.com
Графік консультацій	Індивідуальний

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Форма навчання	Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
Денна	5/150	26	24	100	екзамен
Заочна		16	4	130	

Семестр: осінній

Мова навчання: українська

Ключові слова: розвиток людини, розвиток особистості, розвиток пізнавальних процесів, вікова періодизація, онтогенез.

Мета та предмет курсу:

Метою викладання навчальної дисципліни «Вікова психологія» є забезпечення загальної теоретичної та практичної підготовки здобувачів вищої освіти у галузі вікової психології.

Предметом вікової психології є вікові закономірності розвитку психіки людини.

**Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами
освітньо-професійної програми**

№ з/п	Програмні компетентності	Компетенції	Результати навчання
1.	Загальні	<p>ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Розуміння інформації, її кількісний та якісний аналіз, здійснення узагальнення та інтерпретації, критичне оцінювання й висновки.</p> <p>ЗК3. Знання та розуміння предметної області та специфіки професійної діяльності психолога. Знання фактів, розуміння закономірностей та механізмів виникнення, розвитку й прояву психічних явищ та феноменів у контексті вирішення професійних завдань.</p>	<p>ПРН1. Розуміти наукову інформацію та вміти здійснювати її попередній аналіз, синтез, узагальнення, інтерпретацію та оцінювання; обґрунтовувати власну позицію.</p> <p>ПРН3. Розуміти закономірності та особливості розвитку й функціонування психічних явищ і феноменів у контексті вирішення професійних завдань.</p>
2.	Спеціальні (фахові)	<p>ФК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології. Знання про етапи розвитку та становлення психології як науки; про психічні явища, їх виникнення, розвиток та прояви; основні поняття, категорії психологічної науки; закономірності психічного та психофізіологічного розвитку; особливості вікового розвитку; виникнення, формування та прояви порушень психічного розвитку; механізми міжособистісної взаємодії в різних соціальних групах та спільнотах.</p> <p>ФК7. Здатність до ефективного міжособистісного спілкування у процесі професійної діяльності. Організація ефективного міжособистісного спілкування як уміння вислуховувати, сприймати та розуміти інформацію; здійснювати зворотній зв'язок із співрозмовниками; користуватися навичками невербальної та невербальної комунікації; спостерігати та оцінювати співрозмовників і себе у процесі спілкування.</p>	<p>ПРН13. Розуміти основні поняття, категорії, методи, етапи розвитку та становлення психологічної науки; факти, механізми та закономірності психічних явищ, особливості психічного розвитку особистості та його можливих порушень протягом онтогенезу; особливості міжособистісної взаємодії у соціальних групах та спільнотах.</p> <p>ПРН10. Демонструвати уміння взаємодіяти з особами, що мають культурні, гендерно-вікові особливості, з гетерогенними групами на засадах емпатії, толерантності й поваги.</p>

Зміст курсу

Змістовий модуль 1. Основи вікової психології. Дитяча психологія.

Тема 1. Вступ до вікової психології. Предмет, об'єкт і завдання вікової психології. Розділи вікової психології. Історія вікової психології в Україні.

Тема 2. Методи вікової психології. Групи методів вікової психології.

Тема 3. Методологічні основи вікової психології. Основні чинники психічного розвитку людини. Періодизації вікового розвитку.

Тема 4. Психологія немовляти. Пренатальний розвиток. Психічний розвиток новонародженого. Вплив фізичного розвитку на когнітивний розвиток немовляти. Емоційний розвиток немовляти. Криза 1 року.

Тема 5. Психологія дитини раннього віку. Когнітивний і психосоціальний розвиток дитини у ранньому віці. Криза 3 років.

Тема 6. Психологія дитини дошкільного віку. Когнітивний і особистісний розвиток дошкільників. Готовність дитини до навчання в школі. Криза 6 років.

Змістовий модуль 2. Психологія молодшого шкільного, підліткового і раннього юнацького віку.

Тема 7. Психологія молодшого шкільного віку. Адаптація до школи. Когнітивний і особистісний розвиток молодших школярів.

Тема 8. Психологія підліткового віку. Вплив фізичного розвитку на психічний і особистісний розвиток підлітка. Когнітивний і особистісний розвиток підлітка. Криза підліткового віку.

Тема 9. Психологія раннього юнацького віку. Когнітивний і особистісний розвиток в ранньому юнацькому віці. Особистісне і професійне самовизначення. Криза юнацького віку.

Змістовий модуль 3. Психологія пізнього юнацького і зрілого віку.

Тема 10. Психологія пізнього юнацького віку. Когнітивний і особистісний розвиток в пізньому юнацькому віці. Криза юнацького віку.

Тема 11. Психологія ранньої зрілості. Когнітивний і особистісний розвиток. Дружба. Професійна самореалізація. Сім'я.

Тема 12. Психологія середньої зрілості. Когнітивний і особистісний розвиток. Дружба. Професійна самореалізація. Сім'я. Криза «середини життя».

Тема 13. Психологія пізньої зрілості. Когнітивний і особистісний розвиток. Вплив фізичного розвитку на когнітивний і особистісний розвиток. Дружба. Професійна самореалізація. Сім'я. «Синдром спустошеного гнізда».

Методи навчання: словесні (лекція, бесіда); наочні (презентації, відеосюжети); практичні: (дослідження, психологічні ситуації); методи стимулювання навчання (навчальна дискусія, ситуація пізнавальної новизни); методи контролю і самоконтролю (усний і письмовий контроль).

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Своєчасне виконання практичних завдань і самостійної роботи є обов'язковим. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Відпрацювання тем курсу, що були пропущені або не підготовлені, відбувається на консультаціях.

Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання норм академічної доброчесності є загальною вимогою для здобувачів БДПУ, згідно з Положенням про академічну доброчесність у БДПУ. Очікується, що письмові роботи здобувачів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших здобувачів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. При повторних порушеннях, беручи до уваги моральний аспект проблеми, до здобувача можуть бути застосовані дисциплінарні заходи.

Політика щодо відвідування. Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають лекційні та практичні заняття курсу. За об'єктивних причин (хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись в онлайн форматі за погодженням із викладачем. Здобувачі мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Здобувачі зобов'язані дотримуватися термінів, які визначено для виконання всіх видів письмових робіт цього курсу.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: *технічне* (комп'ютер, ноутбук, смартфон); *програмне* (Zoom, Power Point, Moodle, репозитарій); *наочність* (презентації, відео).

Система оцінювання та вимоги:

Оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролю. Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних під час поточного і підсумкового контролю та максимально складає 100 балів.

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять. При оцінюванні на практичних заняттях враховується активність здобувачів на занятті, відповіді на питання, обговорення дискусійних і додаткових питань, виконання практичних завдань і самостійної роботи. Підсумковий контроль відбувається у формі екзамену.

Максимальна оцінка навчальних досягнень здобувача вищої освіти

1. Максимальна сума балів поточного контролю (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання: поточний контроль (максимально 25 балів) і самостійна робота (максимально 25 балів); для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання: поточний контроль (максимально 15 балів) і самостійна робота (максимально 35 балів)) – 50 балів.
2. Максимальна сума балів підсумкового екзаменаційного контролю (тестування (максимально 50 балів) – 50 балів.
3. Максимальна сума балів за навчальну дисципліну (підсумкове оцінювання) – 100 балів.

Таблиця 1. Шкала оцінювання поточного та підсумкового контролю (екзамен)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
46-50	відмінно	зараховано	A (відмінно)
41-45	добре		B (дуже добре)
36-40			C (добре)
31-35	задовільно		D (задовільно)
25-30			E (достатньо)
13-24	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-12	незадовільно		F (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних за весь курс навчання та під час поточного контролю і підсумкового контролю (екзамену) (50+50=100) та обчислюється за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Таблиця 2. Відповідність результатів контролю знань за різними шкалами та критерії оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності за 100-бальною шкалою	Шкала оцінювання ЄКТС		Критерії оцінювання	Національна шкала оцінювання	
	Оцінка за шкалою ЄКТС	Значення оцінки за шкалою ЄКТС		Екзамен, курсова робота, практика	Залік
90-100	A	відмінно	Здобувач виявляє творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, може використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує свої відповіді.	відмінно	зараховано
78-89	B	дуже добре	Здобувач вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці творчо розв'язує справи і завдання у стандартних ситуаціях,	добре	

			самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.		
65-77	C	добре	Здобувач вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовує її на практиці; вміє контролювати власну діяльність; виправляти помилки, добирати аргументи для підтвердження своїх думок.		
58-64	D	задовільно	Здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.	задовільно	
50-57	E	достатньо	Здобувач володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.		

35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Здобувач володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, фрагментів.	незадовільно	

Таблиця 3. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
78-89	добре		B (дуже добре)
65-77			C (добре)
58-64	задовільно		D (задовільно)
50-57			E (достатньо)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34	незадовільно		F (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

Список рекомендованих джерел

Основні

1. Павелків Р. В. Вікова психологія: підручник. Київ : Кондор, 2011. 469 с.
2. Савчин М., Василенко Л. Вікова психологія. Київ : Академвидав (Альма-матер), 2011. 384 с.
3. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Вікова психологія. Київ : ЦУЛ, 2012. 346 с.
4. Ушакова І. М. Вікова психологія : курс лекцій. Харків : НУЦЗУ, 2016. 123 с.

Допоміжні

1. Вікова психологія : Хрестоматія : посібник / Л. В. Долинська, Т. М. Лисянська та ін. Київ. : Каравела, 2014. 488 с.
2. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. Київ : Каравела, 2008. 399 с.
3. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2011. 112 с.
4. Гуцало Е. У. Психологія вікового розвитку особистості : навч.-метод. посіб. Кіровоград : поліграфічно-вид-й центр «Імекс LTD», 2010. 216 с.
5. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
6. Кутішенко В. П., Ставицька С. О. Психологія розвитку та вікова психологія : практикум: навч. посіб. Київ : Каравела, 2009. 448 с.
7. Марусинець М. М., Мішкулинець О. О. Вікова і педагогічна психологія з основами психодіагностики : навч. посіб. Київ : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 439 с.
8. Поліщук В. М. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. Суми : ВТД «Університетська книга», 2010. 330 с.
9. Поліщук В. М. Віковий кризовий розвиток людини : від народження до дорослості : навч. посіб. Суми : ПФ «Університетська книга», 2020. 459 с.
10. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник : навч. посіб. Київ : Каравела, 2011. 328 с.
11. Співак Л. М. Діагностика і корекція «Я-концепції» молодших школярів з низьким рівнем навчальних досягнень : навч. посіб. 2-е вид. Київ : Каравела, 2011. 224 с.
12. Черезова І. О. Психологія життєвих криз особистості (курс лекцій) : навч. посіб. Бердянськ : БДПУ, 2021. 110 с.
13. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор, 2005. 640 с.